

De haatzaaiaangifte

Het muiltje van Assepoester II

W.A. Verbeek

Advocaat te Groningen

In zijn artikel ‘Het muiltje van Assepoester’ in *Advocatenblad* 2003-14, p. 594-596 verdedigde W.A. Verbeek dat Spong en Hammerstein met hun haatzaaiaangifte niet onbetamelijk handelden. ‘Ook wie het muiltje niet past mag streven naar een huwelijk met de prins.’ Nu het Hof Den Haag besliste dat het beklag van Spong en Hammerstein tegen de beslissing om niet te vervolgen niet-ontvankelijk is, zet Verbeek uiteen waarom volgens hem ‘het hof het muiltje zelfs niet laat passen’ en waarom de beslissing in strijd is met art. 14 EVRM.

Het Gerechtshof Den Haag heeft op 19 mei 2003 een beschikking gegeven op het beklag van Spong en Hammerstein namens wijlen Pim Fortuyn, de LPF en de erfgenamen van Pim Fortuyn over de weigering van de hoofdofficier van justitie te Rotterdam om een negental politici en journalisten te vervolgen wegens overtreding van art. 137d Sr. Hoewel het hof alle zes klagers niet-ontvankelijk verklaart in hun klacht, geeft het toch zijn oordeel over de toepasselijkheid van art. 137d in de onderhavige zaak. Dat het hof geen bevel heeft gegeven tot vervolging is terecht, maar de niet-ontvankelijkverklaring en het gegeven oordeel over de toepasselijkheid van art. 137d zijn dat niet.

De oorspronkelijke aangifte was gedaan namens wijlen Pim Fortuyn en de LPF. Ook het klaagschrift op grond van art. 12 Sv tegen de beslissing van de hoofdofficier van justitie te Rotterdam om niet te vervolgen is ingediend namens wijlen Pim Fortuyn en de LPF. Maar nadien hebben vier erfgenamen van Pim Fortuyn te kennen gegeven dat zij zich met de inhoud van het klaagschrift verenigen en als belanghebbenden in de beklagzaak aangemerkt willen worden.

Voordat het hof zich over de ontvankelijkheid van de klagers kon buigen, moest het eerst nog een door één van de beklagden opgeworpen bevoegdheidsverweer beoordelen. Thom de Graaf meende dat het beklag ten aanzien van hem als lid van de Staten-Generaal aan de Hoge Raad en niet aan het hof moest worden voorgelegd op de voet van art. 13a Wetboek van Strafvordering. Het hof heeft dit verweer verworpen, omdat het onvoldoende verband zag tussen de verweten gedraging en het lidmaatschap van de kamer om die gedraging, indien strafbaar, te kunnen aanmerken als ambtsdelict waarvan de Hoge Raad in eerste aanleg kennisneemt. Daarom achtte het art. 13a Sv niet van toepassing.

ONTVANKELIJKHEID VAN WIJLEN FORTUYN

Het recht om te klagen over de niet-vervolgving van een strafbaar feit is volgens art. 12 Sv voorbehouden aan de rechtstreeks belanghebbenden. Dat belang moet volgens het hof objectief bepaalbaar, redelijk, eigen, persoonlijk of kenmerkend zijn.

Het slachtoffer van een misdrijf is in beginsel altijd rechtstreeks belanghebbende. Als slachtoffer is Pim Fortuyn dus rechtstreeks belanghebbende. Maar door de dood verdwijnt ieder persoonlijk belang en daarmee ieder procesbelang. Omdat hij is overleden is Pim Fortuyn dus niet-ontvankelijk. Spong had nog aangevoerd dat Fortuyn al voor zijn dood opdracht had gegeven tot het doen van aangifte en bij niet-vervolgving tot het indienen van de onderhavige klacht. Maar het hof verwerpt die redenering terecht. Het processueel belang van art. 12 Sv ontstaat pas op het moment van de sepotbeslissing.

Aangezien de sepotbeslissing na de dood van Fortuyn is genomen, heeft Fortuyn geen processueel belang bij de klacht.

Voor zijn dood zou de klacht prematuur zijn geweest, na zijn dood is hij geen rechtstreeks belanghebbende meer.

Het is een wat bizarre discussie, maar het hof heeft natuurlijk wel gelijk. De redenering van Spong heeft een hoog Von Münchhausengehalte. Ik ben van mening dat Pim Fortuyn helemaal geen aangifte kon doen, omdat een dode geen kennis draagt van een strafbaar feit. Dat brengt mee dat hij zich ook niet kan beklagen over de weigering van het OM gevolg te geven aan die aangifte. Het recht is geschreven voor de levenden.

Twee van de beklagden hebben nog naar voren gebracht dat een eventuele volmacht van Pim Fortuyn aan Spong en Hammerstein tot het indienen van de klacht door de dood van Fortuyn is geëindigd.

Dat is juist. Zie art. 3:72 BW onder a: 'Een volmacht eindigt door de dood van de volmachtgever.' Ook dat is een reden om de klacht voor zover ingediend namens Pim Fortuyn niet-ontvankelijk te achten.

Voor zover Spong en Hammerstein zouden hebben bedoeld mede op eigen naam beklag te doen, zijn ze ook niet ontvankelijk, aldus het hof, omdat ze zelf niet als rechtstreeks belanghebbenden zijn aan te merken. Ook dat lijkt me nauwelijks voor betwisting vatbaar.

ONTVANKELIJKHEID VAN LPF

Dat de LPF niet-ontvankelijk is spreekt bijna vanzelf. Zij is geen rechtstreeks belanghebbende in de zin van art. 12 lid 1 Sv. Het hof overweegt dat een deel van de uitlatingen waarover het in de aangifte gaat, dateren van voor de oprichting van de LPF. (Ik heb de aangifte er nog even op nageslagen. De uitlatingen van Thom de Graaf, Bas Eenhoorn, Rob Oudkerk, Marcel van Dam en Matty Verkamman zijn inderdaad van voor de oprichting van de LPF.)

De LPF kan ook niet als belanghebbende in de zin van lid 2 worden aangemerkt. Daarbij gaat het om rechtspersonen die krachtens hun doelstelling en blijkens hun feitelijke werkzaamheden een belang behartigen dat door de beslissing tot niet-vervolging rechtstreeks wordt getroffen. Daarvan is bij de LPF geen sprake. De LPF wil blijkens haar statutaire doelstelling het land teruggeven aan de mensen in het land en dat is toch iets anders.

ONTVANKELIJKHEID VAN DE VIER ERFGENAMEN

Zoals gezegd zijn deze vier er pas in een later stadium bijgekomen. Het klaagschrift is op 4 juni 2002 bij het hof ingediend. De vier hebben zich pas op 12 november 2002 als belanghebbenden gemeld. Volgens het hof kan dat niet. Het beklag over de niet-vervolging van strafbare feiten is uitputtend geregeld in de art.en 12 tot en met 13a Sv en biedt anderen dan de indieners van het klaagschrift geen mogelijkheid zich in het geding te voegen. Maar het hof is gevoelig voor het proceseconomische argument van Spong dat de erfgenamen langs de omweg van een eigen aangifte een eigen klachtprocedure kunnen instellen en wil hen die moeite en kosten besparen door uit te leggen dat zij ook niet-ontvankelijk waren geweest, als ze het klaagschrift meteen bij indiening hadden ondertekend.

Hun eigen belang bij strafvervolging is volgens het hof niet op één lijn te stellen met het belang dat het slachtoffer daarbij zou hebben gehad, ware hij in leven gebleven. Hun eigen belang is op zijn best een belang dat van dat van het slachtoffer is afgeleid; en dat is geen rechtstreeks belang in de zin van art. 12. Ook kunnen zij niet bij wijze van plaatsvervulling als rechtstreeks belanghebbenden worden aangemerkt. In de literatuur en de schaarse jurisprudentie is het beklagrecht van nabestaanden volgens het hof uitsluitend erkend bij delicten waarbij

sprake is van een ernstige fysieke aantasting van de persoon van het slachtoffer, zoals levensberoving, mishandeling met dodelijk gevolg en verkrachting.

In tegenstelling tot de niet-ontvankelijkverklaring van wijlen Pim Fortuyn en de LPF vind ik de niet-ontvankelijkverklaring van de erfgenamen onterecht en zwak gemotiveerd. Het hof verstaat de mededeling van de erfgenamen dat zij als belanghebbenden bij het beklag aangemerkt willen worden, als een poging zich in het lopende geding te voegen. Waarom? Omdat er niets in de beklagregeling staat over voeging? Zodat het hof kan zeggen, het staat er niet in, dus het kan niet? Als je de regeling onbevangen leest, dringt veeleer de tegenovergestelde conclusie zich op. Er staat niets in de regeling wat latere aansluiting bij een reeds aangevangen klachtprocedure uitsluit. Volgens art. 12 dient het beklag *schriftelijk* te geschieden. Andere vormvoorschriften worden in de regeling niet gegeven. Dus op grond waarvan kan de schriftelijke mededeling dat ik mij wens te beklagen over een sepotbeslissing waarover eerder al door een ander beklag is gedaan, niet-ontvankelijk worden verklaard? De omweg van Spong, die het hof nota bene als reglementaire route erkent, is een reden te

meer om aan te nemen dat er tegen de *voeging* van de erfgenamen geen enkel steekhoudend bezwaar kan worden opgeworpen.

Met zijn tweede reden om de erfgenamen niet ontvankelijk te verklaren (hun eigen belang stat niet op één lijn met dan van het slachtoffer) geeft het hof zichzelf een onthutsend brevet van onvermogen. De beslissing om al of niet te vervolgen is in beginsel voorbehouden aan het openbaar ministerie. De beklagprocedure bij het hof voorziet in rechterlijke controle op deze verstreckende bevoegdheid. Het openbaar ministerie heeft alle gelegenheid zijn vervolgingsbeslissing ten overstaan van het hof te verdedigen. Het hof is bovendien gerechtigd een bevel tot vervolging te weigeren op gronden aan

het algemeen belang ontleend (art. 12i lid 2 Sv). Onder die omstandigheden zijn er helemaal geen goede gronden om het beklagrecht door middel van de ontvankelijkheid in te perken, zoals het hof beweert zonder er ook maar één te noemen.

Dat in de literatuur en de schaarse jurisprudentie het beklagrecht van nabestaanden uitsluitend is erkend in gevallen van levensberoving, is vanzelfsprekend, want dan speelt het een rol. Je moet eerst dood zijn om nabestaanden te hebben, en gevallen als het onderhavige, waarbij de dood het gevolg is van een ander, later gepleegd misdrijf, zijn nou niet aan de orde van de dag.

'POLITIEKE GEZINDHEID' EN 'LEVENSBESCHOUWING'

Art. 137 d Sr is volgens het hof niet toepasselijk, omdat het zou gaan om uitlatingen over de politieke gezindheid en niet de levensbeschouwing van het slachtoffer. Mij lijkt dat eigenlijk niet zo'n eenvoudig te maken onderscheid. Is het nationaal-socialisme een levensovertuiging of een politieke gezindheid? En de christen-democratie, om eens iets heel anders te noemen? Is dat een godsdienst, een levensovertuiging of een politieke gezindheid? En, om het nog iets ingewikkelder te maken, als iemand een bepaalde politieke opvatting etaleert, bijvoorbeeld over het asielbeleid en je scheldt hem uit voor nazi, hebben we het dan over levensovertuiging of over politieke gezindheid? 'Fools rush in where angels fear to tread', volgens Alexander Pope.

Het hof verwijst naar art. 1 van de Grondwet en art. 1 van de Algemene wet gelijke behandeling. In die artikelen worden de begrippen levensovertuiging en politieke gezindheid nevensgeschikt gebruikt. In art. 137d Sr staat alleen maar 'levensovertuiging'. Dat betekent volgens het hof dat het aanzetten tot haat wegens iemands levensovertuiging niet mag en aanzetten tot haat wegens iemands politieke gezindheid wel.

Dat is natuurlijk onzin. De opsommingen zijn enuntiatief en niet limitatief. Ik wil in dit verband wijzen op art. 14 van het EVRM. In die bepaling worden nog meer onderscheidingen aangebracht, bijvoorbeeld tussen ras en kleur. In 137d staat alleen maar ras. Volgens de redenering van het hof kan ik dus niet zeggen: 'Sla dood, die nare negers!' Maar wel: weg met die zwakzinnige zwarten!' Niet: 'Sla dood die boze blanken!' Wel: 'Weg met die waanzinnige witten!'

Ik zou denken dat de uitleg die het hof geeft aan art. 137d Sr in strijd is met art. 14 EVRM. Maar oordeelt u zelf: zie het kader voor de tekst van de bepalingen.

RELEVANTE BEPALINGEN

Art. 1 Grondwet: 'Allen die zich in Nederland bevinden, worden in gelijke gevallen gelijk behandeld. Discriminatie wegens godsdienst, levensovertuiging, politieke gezindheid, ras, geslacht of op welke grond dan ook, is niet toegestaan.'

Art. 1 Algemene wet gelijke behandeling: 'In deze wet en de daarop rustende bepalingen worden verstaan onder: a. (...) b. direct onderscheid: onderscheid tussen personen op grond van godsdienst, levensovertuiging, politieke gezindheid, ras, geslacht, nationaliteit, hetero- of homoseksuele gerichtheid of burgerlijke staat.'

Art. 14 EVRM: 'Het genot van de rechten en vrijheden die in dit Verdrag zijn vermeld, moet worden verzekerd zonder enig onderscheid op welke grond dan ook, zoals geslacht, ras, kleur, taal, godsdienst, politieke of andere mening, nationale of maatschappelijke afkomst, het behoren tot een nationale minderheid, vermogen, geboorte of andere status.'

Art. 137d Sr: 'Hij die in het openbaar, mondeling of bij geschrift of afbeelding, aanzet tot haat tegen of discriminatie van mensen of gewelddadig optreden tegen persoon of goed van mensen wegens hun ras, hun godsdienst of levensovertuiging, hun geslacht of hun hetero- of homoseksuele gerichtheid, wordt gestraft met een gevangenisstraf van ten hoogste een jaar of geldboete van de derde categorie.'

WANKELMOEDIG

Oscar Hammerstein heeft de beschikking op de televisie bij Barend en Van Dorp een politieke uitspraak genoemd. Als hij daarmee bedoelt dat het een wankelmoedige beschikking is waarin een kans om de draagwijdte van art. 137d Sr nader te bepalen is verspeeld, dan heeft hij gelijk. Wat mij betreft verdient het aanbeveling dat de P-G bij de Hoge Raad de beschikking voordraagt voor cassatie in het belang der wet.

(advertentie)

FIF 33

RECHERCHE- EN INFORMATIEBUREAU
Voor bedrijven, particulieren en advocatuur

- Onrechtmatig ziekteverzuim
- Alimentatiezaken
- Controle werkzaamheden
- Handelsinformatie
- Fraude / Bedrijfsdiefstal
- Privé-onderzoeken

010 - 477 33 22 www.fif33.nl
Goedgekeurd door Min. van Justitie POB 238
Heemraadssingel 186 • 3021 DM Rotterdam
fax: 010 477 08 30 • e mail: info@fif33.nl

Is ondernemingsrecht uw specialiteit
en bent u op zoek naar een jong,
informeel middelgroot kantoor in
het midden van het land?

Meer weten? Bel mr. Maggy Buschgens

VOXIUS

VOOR JURISTEN
VAST EN INTERIM

www.voxius.nl TEL 010 - 240 06 05